

SPOVEDANIA. SFÂNTĂ TAINĂ ȘI APORTUL UMAN

Preot lect. dr. Mihai Iosu

Lucrător în ogrorul Domnului, slujind lui Dumnezeu și oamenilor, preotul, își completează calitățile de chemat și trimis, cu cea de împlinitor. La începutul misiunii lui, exclamă și reclamă un deziderat major: *Iată vin să fac voia ta, Dumnezeule!* (Evr. 10,9). Hotărât să-și piardă sufletul pentru Domnul și pentru *Evanghelie* (Mc. 8,35), își decryptează nobila intenție ce o va materializa în activitatea sa: grija pentru suflete. *Păstorul cel bun își pune sufletul pentru oile sale.* (In.10,11). Ofranda supremă! „Sufletul este, precum se știe, liber. Această libertate este suportul personalității umane, e garanția și posibilitatea afirmării ei. Sensibil la tot ce-l înconjoară, sub unda nematerialnică a gândului, el poate fi și extrem de gingaș și foarte ferm. De el trebuie să se apropie preotul, de sufletul atât de nobil și atât de tare. Modelarea sufletelor cere pasiune, artă, jertfă și har”¹. Nu întâmplător folosim în aceeași frază atât frumusețea cât și dificultatea preoției. Această lucrare este încântătoare tocmai pentru că implică responsabilități nemaiîntâlnite. Și o victorie este cu atât mai prețioasă, cu cât este obținută cu eforturi deosebite, chiar cu sacrificii nebănuite. Având ca „obiect de activitate” cea mai sensibilă parte a ființei umane, sufletul cu liniștea sa, este evident faptul că metodele și mijloacele folosite nu pot aparține laturii brute, necizelate a tratamentului, ci „instrumentarul” utilizat trebuie să fie în deplin acord, cu maximă compatibilitate, optim ales, preocuparea majoră fiind legată de sensibilitatea, tulburările și calmul comorii spirituale date de Dumnezeu prin suflare directă.

„Este arta preotului de a știi să deschidă sufletele pentru Dumnezeu și este arta omului de a se știi împodobi cu haina cerută de divinitate pentru masa Fiului lui Dumnezeu...este arta care, printr-o fericită psiho-sinteză, știe să zugrăvească și să imprime în tot sufletul chipul lui Hristos, în locul celui rău”². Preoția în totalitate este percepută și explicată atât de convingător de Sfinții Părinți. Este sublimă, dar implică și mari răspunderi, este dificilă, dar nu

¹ Pr. Ilie D. Brătan, „Tactul pastoral”, *M.O.*, Anul XXVI, nr. 3-4, martie-aprilie 1974, p. 300.

² Pr. Nicodim Belea, „Psihologia spovedaniei”, *R.T.* Anul XXXVII, nr. 5-6, mai-iunie 1947, p. 202.

imposibilă, este accesibilă omului, dar nu oricărui. De aceea definiția ei de „artă a artelor și știința a științelor”³ încântă și responsabilizează.

Taina sfântă, necesitate mântuitoare

Părăsind privirea de ansamblu asupra lucrării pastoral-sacerdotale, punctul de interes îl vom focaliza pe una din Tainele care cere, cu adevărat, pasiune și artă, jertfă și har. „În jurul Tainei Pocăinței se dă lupta *pentru a lua cu asalt împărăția lui Dumnezeu*. Taina ceasta poate și trebuie să fie privită ca stăpânind un imens câmp al vieții bisericești cu putere de iradiere pe întindere mare și cu rază de acțiune considerabilă”⁴. Fiind doar una din cel șapte, Spovedania are ca arie de desfășurare un spațiu extrem de întins, cu un „relief” surprinzător, uneori chiar misterios, unde lucrătorul și arta sa trebuie să încălzească și să lumineze, să liniștească, redând dorința de o nouă viață, trăită curat, sănătos și fructuos. „Taina Pocăinței este lucrul cel mai greu pentru preot din toate celelalte lucrări a tainelor: pentru că cere osebă ită iscusință, prea mare luare aminte și stăruință. Și aceasta pentru că aici acest doctor duhovnicesc are de lucru cu bolnavii și încă cu acel fel de bolnavi, a căror boale sunt de multe feluri. Adeseori într-un suflet multe răni îmbătrânite, împutrezindu-se, au vătămat toate părțile ființei și toate sucurile vieții”⁵. Medicul și bolile trupului, au o corespondență de marcă în duhovnic și maladiile spirituale. Aici Sfântul Grigorie de Nazianz, în celebrul său tratat, amintit mai sus și, mai nou, Jean Claude Larchet⁶, excelează, punând la îndemână comparații sugestive între cele două medii, după unii chiar lumi, evidențiind importanța sănătății spirituale, fără a minimaliza sau bagateliza cele ce țin de medicina trupească. „Ce minunată putere are pocăința! Pocăința nefățarnică, pe toate planurile, cea care imploră neconținut mila lui Dumnezeu, pe care L-am mâniat cu păcatele și toate nedreptățile noastre, cea care schimbă în chip minunat alcătuirea sufletului nostru, făcându-l să nu mai fie apăsător de mâhnire, strâmtorare, tulburare, beznă de nepătruns, și care aduce în suflete pace, odihnă, duh drept, îndrăzneală, lumină, putere, bucurie a vieții, înnoire”⁷.

³ Sf. Grigorie de Nazianz, „Cuvântare apologetică sau Apărarea pentru fuga din Pont și arătarea demnității, valorii și menirii preoției” în *Despre preoție*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 2007. p. 233.

⁴ Prot. Nicodim Belea, „Îndatoririle duhovnicului după Sfintele Canoane”, *S.T.*, Anul III, nr. 9-10, noiembrie-decembrie 1951, p. 482.

⁵ *Datoriile preoților; compuse din cuvântul lui Dumnezeu...* la Pr. Prof. Ene Braniște, „Sfaturi și îndrumări pentru duhovnici în vechile cărți românești de învățătură pentru preoți”, *M.O.*, Anul VIII, nr. 10-12, octombrie-decembrie 1956, p. 619.

⁶ Jean – Claude Larchet, *Teologia bolii*, trad. de pr. prof. V. Mihoc, Ed. Oastei Domnului, Sibiu, 1997 și *Terapeutică bolilor spirituale*, trad. de Marinela Bojin, Ed. Sophia, București, 2002.

⁷ Sfântul Ioan de Kronstadt, *Liturghia-cerul pe pământ*, trad. de Boris Buzilă, Ed. Deisis, Sibiu, 2002, p. 108.

Pe lista atent alcătuită și atât de căutată a virtuților o regăsim și pe cea a pocăinței, suma calităților cerute în vederea restaurării ființei omenești, dând noblețe în conținut, dar și eficiență în acțiune. „Pocăința ca virtute (căința permanentă) pregătește continuu și statornic pe credincios pentru pocăința ca Taină, care eliberează suflete de păcate, pe care le-a desprins treptat de sufletul său prin virtutea pocăinței; fără virtutea pocăinței Taina Mărturisirii se face fără frângerea inimii, formal și ineficient”⁸. Eludând acest element de identificare, vital în cadrul evoluției vieții creștinești autentice, atât cursul vieții, cât și nuanțele trăirii, au de pierdut. Părerea de rău sinceră și credibilă, încununează eforturi, care depuse, nu în virtutea obișnuinței, ci conștient și elaborat, conduc la renaștere, la regăsire și la împliniri mântuitoare. „Virtutea pocăinței reprezintă, îndeosebi, efortul uman, iar Taina Pocăinței reprezintă ajutorul harului divin. Însănătoșirea vieții morale a creștinului este o lucrare de comuniune, o lucrare ce se realizează prin colaborarea și întrepătrunderea dintre efortul uman (virtutea pocăinței) și ajutorul harului divin (Taina Pocăinței)”⁹. Cele două surse tămăduitoare nu se pot depărta, intensitatea cu care operează nu se poate dilua. Reușita vine din interes și conlucrare și nu doar prin voință, oricât ar fi de acerbă și des manifestată. Împlinirea rezultată din conjugarea celor doi factori de maximă forță, creează o nouă premisă de folos major: „Spovedania este o necesitate mântuitoare. Necesitatea aceasta apare deodată cu ființa omenească, pe care Ziditorul n-a făcut-o ca să piară, ci pentru a dobândi viață”¹⁰. Izbânda în a dobândi acest mare dar dumnezeiesc trebuie întregită de dorința fermă de păstrare a acesteia la parametri care să o optimizeze. Și pentru că acest proces nu se realizează de la sine, să recunoaștem, sunt multe încercări, multe urcușuri și căderi, efortul roditor își are rădăcina tot în ajutor divin. „Taina Mărturisirii este cerută de condiția noastră de viață din această lume, supuși păcatelor și greșelilor de tot felul...Fără a fi o fatalitate, căderea după Botez este și rămâne o posibilitate, dar și o realitate în existența noastră, care stă sub semnul slăbiciunii, al nehotărârii și al neputinței, al căinței și al luptei necurmte de eliberare din captivitatea și vraja păcatului”¹¹.

Creștinul începe să conștientizeze faptul că strigătul Sfântului Apostol Petru la umblatul pe mare (Mt. 14,30), nu este doar un apel care dă consistență unui eveniment, printre altele, ci este receptat ca o reacție de profundă neputință, singura salvare fiind Hristos Domnul. *Scăparea* subliniată de evenimentul biblic a fost urmată, cu siguranță, de mărturii și explicații din partea celui „examinat”. Părea sinceră de rău, urmare a scăderii încrederii, devenea un act

⁸ Pr. prof. dr. Ioan Ică, „Taina Mărturisirii în practica sacramentală și importanța ei în lucrarea pastorală a Bisericii Ortodoxe”, *M.A.*, Anul XXVIII, nr. 7-8, iulie-august 1983, p. 425.

⁹ Pr. Irineu Crăciunaș, „Învățătura ortodoxă despre pocăință”, *O.*, Anul XII, nr.3, iulie-septembrie 1960, p. 404.

¹⁰ Preot Nicodim Belea, „Psihologia spovedaniei”..., p. 200.

¹¹ Pr. prof. dr. Ioan Ică, art. cit., p. 416.

evident de căință. Asociind momentul la tema noastră, descoperim că „prin taina pocăinței credinciosul dobândește starea de har și nevinovăție pe care o avea la Botez și intră din nou în comuniune cu Dumnezeu, așa cum fiul din pilda evanghelică a intrat în comuniune cu tatăl său, din clipa în care a fost iertat (Lc. 15,17-24). Pocăința înlătură astfel orice obstacol din calea harului primit prin Botez”¹². Devine factor ce curăță, luminează și liniștește și determină, la nivel personal, zbateri și auto-dezbateri intense care tulbură, spre a calma, producând și alimentând smerenia, virtute atât de necesară ca procesul în sine să aducă rezultatul dorit. „Mărturisirea personală e un mijloc de adâncire a conștiinței personale, a răspunderii personale, un mijloc de creștere spirituală; prin ea omul e oprit de a se ocoli pe sine, de a se ascunde din fața sa și din fața unui judecător, de a se da după alții”¹³. Prin smerire, prin adâncă și sinceră introspecție, omul responsabil de starea și situația sa, se va redescoperi pe sine, cu tot specificul său întunecat, cu aspirațiile denaturate, cu realizări ce nu-i fac cinste, cu o realitate apăsătoare pe care o recunoaște, dar în care nu se recunoaște. Țelul său devine altul, multe din cele avute până la acel moment ca scopuri, devin mijloace, care bine selecționate și atent șlefuite, îi aduc parfumul mântuitor al întoarcerii în sine și al regăsirii. Venirea în sine, „convertirea înseamnă o schimbare de atitudini, înseamnă a da un curs opus și deci mai bun vieții pe care ai avut-o, curs pe care ți l-ai formulat ca scop în clipa în care ai hotărât convertirea. Scăparea de păcat este un mijloc de care faci uz în chip permanent în cursul fenomenului sufletesc al convertirii, pentru a ajunge la scopul final: viața cea nouă”¹⁴.

În tot acest parcurs, omul devine înțelept, își recapătă capacitatea de a fixa și statornici priorități precum și a ierarhiza valorile-comori, va găsi dreptele cărări ale vieții proprii, își va stabili corect și benefic obiectivele, își va determina rostul existenței cu un reper unic și de bază. „După cum trupul omului are lipsă de anumite elemente pentru a putea trăi, precum și de anumite împrejurări care îi favorizează viața și o întrețin, așa și sufletul are nevoie de elemente care îl încălzesc și îl fac să trăiască. Când e vorba de trup, elementele sunt multe. Când este vorba de suflet, elementele se reduc, se concentrează într-unul singur, care este o cerință universală și firească a omului: Hristos”¹⁵. Autor al restaurării ființei omenești, Fiul lui Dumnezeu Întrupat, inițiator și promotor ca nimeni altul al lucrării sacramentale amintite, participă și El la *bucuria prilejuită în cer de un păcătos care se pocăiește* (Lc. 15,7). Reamintim faptul cert că „Cel dintâi care a săvârșit această Taină este Hristos Însuși, prin iertarea păcatelor acordată numeroaselor persoane care mărturiseau credința în El,

¹² Pr. Irineu Crăciunaș, art. cit., p. 396.

¹³ Pr. prof. D. Stăniloae, „Mărturisirea păcatelor și pocăința în trecutul Bisericii”, *B.O.R.*, Anul LXXIII, nr. 3-4, martie-aprilie 1955, p. 221.

¹⁴ Pr. Nicodim Belea, art. cit., p. 207.

¹⁵ *Ibidem*, p. 203.

cerând ajutorul lui și mărturisind implicit păcatele lor, pentru care luau iertare de ele și acceptând îndemnul de a nu mai păcătui. Adesea Hristos a împărtășit harul vindecării și implicit pe cel al curățirii de păcate prin mâna Sa sau printr-o materie atinsă de mâna Sa și pusă în contact cu cel bolnav...printr-o relație personală directă cu cel bolnav (Mt. 9,22,25,28-29)¹⁶.

Fără intervenție divină, redresarea umană este imposibilă. Omul însingurat, infestat cu virușii și microbii păcatului, nu are nici capacitatea și nici energia necesară pentru vindecare. Se simte neputincios, această stare de instabilitate fiind evidentă prin parcursul haotic al vieții, prin seria numeroasă de insuccese și chiar dacă-și păstrează identitatea, acest fapt nu-l mai definește la înălțimea staturii sale de privitor în sus (anthropos). „Omul nu mai poate aprecia realitatea, nu mai poate distinge lămurit granițele dintre bine și rău, dintre păcat și virtute și astfel încearcă clipe de cel mai greu zbucium sufletesc”¹⁷. Zbaterea cu toate implicațiile ei, rămâne marcată de debusolarea creată de păgubitoarea depărtare de bine, adevăr, frumos și divin. Eventuala strategie pentru ieșirea din starea de dezorientare și neîmpliniri, fiind susținută de mijloace pervertite, nu poate avea sorti de izbândă. „La sfârșitul luptei sufletești, biata ființă umană se prezintă cu facultățile spirituale dezzechilibrate, cu voința slăbită, cu funcționarea instinctelor pervertită. În starea aceasta de comă spirituală, omul exclamă ostenit...pe graiul Sfântului Apostol Pavel: *Nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârșesc*”¹⁸. Starea „comatoasă” ivită este un reper clar de cădere pe fâgașul depersonalizării, o realitate maldivă ce prefigurează o posibilă prezență în anticamera disperării. Păstrând proporțiile totuși, în viața omului aflat în situația de mai sus, sunt întrunite condiții ale unei altfel de *pliniri a vremii*. Strigătul petrin, ca și explozia de neputință pusă în frază de femeia cananeeancă (Mt. 15,25), trebuie însușite acum de cel greu încercat. „Se spune că oțelul roșește sub flacăra vie numai dacă este scos din foc exact în clipa cea mai indicată. Așa este sufletul în taina spovedaniei. L-a încălzit dragostea, l-au topit smerenia și pocăința și îl încinge flacăra Duhului. El trebuie scos cu măiestrie, purificat exact atunci când toate l-au adus în starea unei noi deveniri, mai bune, mai sigure pentru stările vieți”¹⁹. Aici se dovedește superioritatea Bisericii, între instituțiile de ajutor, ea oferind lucrarea de reală eficiență a Tainei salvatoare. Mâna întinsă a omului aflat *pe marea vieții puternic tulburată de vișorul păcatelor*, întâlnește pe Hristos și Biserica Sa și realizează maxima compatibilitate între speranță și dragoste, între aspirație și împlinire. „După cum nu există întemnițat pe lumea aceasta care să nu dorească libertatea, așa nu poate exista niciun suflet rob de patimi

¹⁶ Pr. prof. dr. Dumitru Radu, „Preotul ca săvârșitor al Tainei Spovedaniei și puterea lui de a lega și dezlega păcatele, după învățătura ortodoxă”, *B.O.R.*, Anul C, nr. 9, septembrie-octombrie 1982, p. 821.

¹⁷ Pr. Nicodim Belea, art. cit., p. 204.

¹⁸ Ibidem, p. 206.

¹⁹ Pr. Ilie D. Brătan, art. cit., p. 307.

care să nu dorească eliberare. Nu există rău pe lumea aceasta ca să nu-ți stârnească părere de rău, după cum nu poate exista cineva, umblând întru întuneric, să nu dorească lumina²⁰.

Se întrezăresc zorii noi ai existenței. Cel aflat în procedura de regăsire și redeșteptare, face popas gândurilor spre a redescoperi cine este, de unde vine și care sunt țelurile sale. Din fiu rătăcitor, pierdut pe sine și risipind generoasele daruri primite de la Dumnezeu, ajunge printre cei favorizați, care nu se lamentează cu paradisul pierdut, ci se bucură de noul statut de candidat la înviere. „Am fost creați după chipul și asemănarea Părintelui ceresc, care ne-a rânduit să fim capodopera mâinilor Sale și coroană a creației din nimic. Spovedania ne restituie acest privilegiu pierdut prin păcat. Omul nu mai este rob, ci liber. El este proprietarul unei libertăți cu care se mândresc îngerii și întru care petrec statornic sfinții sălășluiți în curțile casei Domnului²¹”.

Omul, purtătorul prieteniei și autorității divine

Locația scaunului de spovedanie considerată și acceptată ca fiind un „loc înalt”, pe cale de consecință și cel chemat a administra Taina trebuie să fie deloc un oarecare. Ales și investit, prin hirotésie, cu această „gestiune”, duhovnicul, părintele spiritual, prin excelență, dispus și disponibil, are imprimată în sine și lucrarea sa, pecetea „înălțimii”. Realitatea a descoperit și apoi reconfirmat faptul că „un om fără duhovnic nu este un om demn de prea multă încredere din punct de vedere spiritual²²”. Prin urmare este vital să-l căutăm și să-l cunoaștem. Cunoscându-l, să-i înnobilăm demnitatea prin evitarea oricărei obstrucții în a fi și noi obiectul cunoașterii sale. „Semenul în fața căruia ne căim și ne mărturisim, înfățișându-se ca un purtător al prieteniei divine și al autorității divine, este singurul care ne poate sta în ajutor să ne cunoaștem deplin. Numai cunoscându-ne deplin, ne putem căi deplin și mărturisi deplin²³”. E dificil să stabilim un punct zero, de la care să pornim, spre a beneficia de oportunitățile și roadele Tainei. Dependența de factorul patern, în duhovnicie, este atât de mare și este atât de greu de stabilit când demarează și se instaurează această binecuvântare. „Rolul duhovnicului de părinte bun, începe înainte de Spovedanie. Chemările făcute vor scormoni în conștiința multora care-l ascultă, dorul de a se elibera de păcatul care-i încalcă semănătura sufletului, ziua și noaptea. Vor trece mulți prin treptele de frământare spirituală ale samarinencei, care de la *neîncredere* a trecut prin diferite stadii până a ajuns la *convingere*²⁴”.

²⁰ Pr. Nicodim Belea, art. cit., p. 209.

²¹ Ibidem, p. 216.

²² Arhim. Sofronie Saharov în *Spovedania și îndrumarea duhovnicească*, Ed. Sophia, București, 2007, p. 211.

²³ Pr. Nicodim Belea, art. cit., p. 214.

²⁴ Idem, „Funcțiunea soteriologică și educativă a Tainei Spovedaniei”, *B.O.R.*, Anul C, nr. 5-6, mai-iunie 1982, p. 484.

Părintele Gala Galaction, tratează acest subiect cu nostalgia celui ce a cunoscut și apoi experiat valorile și vindecările, lăsate de Dumnezeu în sarcina părintelui cu veleități providențiale pentru fiecare penitent. Apelul este deosebit de mișcător: „Unde ești scumpul meu părinte duhovnicesc, să îngenunchez sub epitrahilul tău și să las inima să plângă în susurul sfintelor cetanii? Unde sunt ceasurile noastre de duhovnicie și unde sunt cuvintele tale preaînțelepte? Am fost școlarul tău, am primit din mâna ta ucenicia cea pentru Christos și am pornit în lume, ostaș, unor convingeri uriașe, pe care nu mai focul sufletului tău poate să le propage!...De ce nu ești lângă mine, să mă vezi cât sunt de abătut și de sfărâmat! De ce nu am acum în mâinile mele mâinile tale sfinte, să răcoresc cu ele obrazii mei cei rușinați și arși”²⁵.

De importanță covârșitoare sunt atât mediul creat de administrator, cât și apelativul folosit de beneficiar. Cadrul consolidat de / prin deplinătate, creionat mai sus, marcat de cunoaștere, atitudine, semănarea virtuților și recolta de roade vrednice de pocăință, nu poate fi atins și păstrat fără o formulă de adresare caldă, concisă și clară. „Nu poate fi nume mai frumos pentru un îndrumător duhovnicesc și care să spună mai mult ca acela de părinte. Prin el creștinii s-au născut a doua oară. Au trecut de la moarte la viață, de la păcat la virtute, la comuniunea cu Dumnezeu, izvorul vieții celei noi”²⁶. O personalitate a spiritualității apusene, Sfântul Francisc de Assisi, spunea că „dacă dânsul ar întâlni un preot și un înger, ar saluta mai întâi pe preot și apoi pe înger, pentru că îngerul este numai prietenul lui Dumnezeu, pe când preotul îi ține locul”²⁷.

Ca și în cadrul Sfintei Liturghii, dar și în cel al vieții conjugale, iluminată și întărită de Taine Cununii, și în Taina Spovedaniei mi se pare potrivită exprimarea, exemplificarea și autentificarea unei constatări mântuitoare: *Hristos în mijlocul nostru*. Ilustrarea acestei constatări, îl va determina pe preotul duhovnic să fie la amplitudinea și amplexarea de maximă relevanță a lucrării Mântuitorului împărtășită spre finalizare, unei ființei umane cu investire unică. „Duhovnicul nu va manifesta absență sufletească, plictiseală sau grabă, ci o foarte mare înțelegere umană care să creeze și să susțină starea de căință în sufletul penitentului. Preotul trebuie să coboare în adâncul de taină al penitentului, știind că nu este singur, ci Hristos împreună cu el coboară în sufletul penitentului. Acesta din urmă trăiește această coborâre a duhovnicului în ființa și viața lui ca o coborâre dătătoare de putere”²⁸. Descoperim, din nou, o înălțare prin coborâre, o salvare prin jertfire, o rodire a mediului empatic specific

²⁵ Gala Galaction, *Roxana, Papucii lui Mahmud, Doctorul Taifun*, Ed. Minerva, București, 1983, p. 7.

²⁶ Magistrand Ierod. Irineu Crăciunaș, „Îndrumătorul duhovnicesc și ucenicul după Sfinții Părinți”, *S.T.*, Anul VIII, nr. 9-10, noiembrie-decembrie 1956, p. 623.

²⁷ Prefață la Sfântul Ioan Hrisostom, *Despre preoție*, trad. de Pr. Icon. Aristide N. Geamănu, Craiova, 1941, p. V.

²⁸ Pr. prof. dr. Dumitru Radu, art. cit., p. 830.

slujitorului lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat, Cel venit ca lumea *viața să aibă și din belșug să aibă* (In. 10, 10). „Slujirea preotească este un depozit haric activ, este evanghelie vie, apostolică. Adăugându-și studiul evanghelic, meditația personală și slujirea trează, preotul are oricând cuvânt potrivit și faptă stăpânită, apropiere caldă și prestigiu sacru. Dacă inima este creștină, prisosul ei va fi plin de har. Și din acest prisos, din credința încălzită de dragoste, se vor îndestula păstoriții, care au în preot un mijlocitor al mântuirii lor sufletești, un povățuitor și un sprijin de nădejde”²⁹. Ce calități mântuitoare! Și de maximă accesibilitate! Parametri amintiți, prin intermediul cărora, se vor îndestula cei încredințați, sunt și factorii care vor dovedi că părintele spiritual își înțelege menirea, se străduiește *a se face tuturor toate* (I Cor. 9,22), *stăruind cu timp și fără timp* (II Tim. 4,2), îndeplinind o misiune pentru lume, de sorginte mai presus de lume.

„Duhovnicescul părinte, care primește descoperirea cugetelor de la acei oameni care vin la dânsul ca să se pocăiască...trebuie să fie foarte iscusit și chibzuit. Iscusit să fie pentru ca să poată aduce pe păcătosul cel rătăcit întru cea desăvârșită priceperea și cunoașterea păcatului și ca se facă el însuși pe sine vinovat înaintea lui Dumnezeu; iar chibzuit să fie ca pe cel ce slăbește să nu-l lapede, pe cel îndărătnic să nu-l amărască și pe cel ce ascunde păcatele sale să nu-l treacă cu vederea”³⁰. Priceperea și atitudinea echilibrată puse în lucrare asigură, atât profesionalismul gestionarului uman al Tainei, cât și interes privind valorificarea roadelor de către penitent. În urma acestui proces cu mari investiții virtuozitate, câștigul este cuantificat și benefic folosit de către ambele categorii de oameni ai lui Dumnezeu și oameni ai Bisericii. E greu de ierarhizat factorii ce au prioritate la beneficii. Cel mai important element dovedit este amicitia ce ia naștere și se consolidează apoi în scaunul de spovedanie. Într-o lume pigmentată din ce în ce mai des cu nuanța de gri a dezinteresului față de semenii, cu un egocentrism dus la extrem, marea izbândă rezidă în regăsirea prieteniei, „instituție” vitală în orice context socio-uman. Făcând apel la sublimul deplinătății, trebuie recunoscut faptul că, pentru penitent, „cel mai deplin îți ajută să cunoști un prieten bun, lângă care te simți în largul tău, și care are o supremă seriozitate morală, încât te simți provocat să te cauți în toate străfundurile de întuneric și de păcat ale tale; un prieten care are și curajul de a-ți pecetlui ca păcat ceea ce e păcat”³¹. Universul limpede al conviețuirii oamenilor pentru oameni, pune în lumina specifică și binevenită, „instituția” prieteniei, care bazată pe dragoste, și asemeni acesteia, *toate le suferă... , toate le nădăduiește, toate le rabdă* (I Cor. 13,8). „Preotul este prietenul tuturor categoriilor de semenii, al tuturor vârstelor și al fiecărui suflet de care răspunde. Cum ar putea să le fie un bun și cald prieten, dacă îi va cunoaște superficial? Și cum

²⁹ Pr. Ilie D. Brătan, art. cit., p. 302.

³⁰ *Scurtă învățătură părinților duhovnicești...* la Pr. Prof. Ene Braniște, art. cit., p. 621.

³¹ Pr. Nicodim Belea, „Psihologia spovedaniei...”, p. 215.

i-ar cunoaște deplin fără o apropiere statornică și fără aceeași încredere dobândită? Iar ca să ajungă aici, la inima fiecăruia, va trebui să vină el însuși cu suflet deschis pentru fiecare”³².

De suficiente dați recunoaștem sau chiar experimentăm realitatea în cadrul căreia prima impresie contează. Cu toată încălcătura împovărătoare cu care ne înfățișăm la mărturisire nu putem evita a căuta la fața celui ce ne primește. Pentru mulți penitenți, expresia feței părintelui ce gestionează aspectul pământesc al scaunului de spovedanie, reprezintă prima treaptă a despovărării. Asemănarea cu tatăl iubitor din parabola fiului rătăcit (Lc. 15, 11-32) nu este deloc întâmplătoare. „Duhovnicul, purificat de tot ce-i omenesc în el, îți arată o față în care licărește mila semenului, care înțelege neputința omenească, dragostea desăvârșită a lui Hristos, care și-a dat viața pentru ca să ni se ierte orice păcat, dar și autoritatea judecătorului suprem, în fața căruia trebuie să ne dăm seama de toate”³³. Esența misiunii sale rezidă în „a-l renaște pe credincios la o viață nouă, în Hristos...și să ia Hristos chip în sufletul său”³⁴. Suma calităților ce-l situează la loc de cinste și răspundere în instituția duhovniciei, poate fi percepută prin intermediul unei singure însușiri, ușor de descoperit și la care fiul duhovnicesc poate ajunge cu mijloacele pe care le deține în acel moment. De exemplu, bunătatea, seriozitatea, compătimirea sau empatia pot fi, fiecare în parte, suport declanșator și vindecător în cadrul Tainei. Ca și în cazul unei intervenții chirurgicale, începutul poate fi temător, finalul însă este, trebuie să fie unul îmbucurător. Viața trebuie să triumfe! „După cum păstorul cel bun nu are liniște până când nu vede lecuite rănille făcute oilor sale de colții lupilor răpitori sau de diferitele boale, tot așa și păstorul cel duhovnicesc compătimizește cu fiii săi de duhovnicie, întristându-se pentru păcatele și căderile lor și bucurându-se pentru virtuțile și progresul lor în viața religios-morală”³⁵.

În actul mărturisirii, folosul adus și fructificat prin atitudinea empatică, consolidează relația duhovnic-penitent, și prin deschiderea cu care vor opera cei doi împlinitori. Unul, prin felul cald și binevoitor, celălalt prin modul detașat și hotărât. Amândoi însă vor beneficia de privirea și primirea *Celui ce stă nevăzut, primind mărturisirea cea cu umilință*. „În Taina Spovedaniei, preotul și credinciosul se află în cel mai intim dialog spiritual. Însăși căința și pășirea spre mărturisirea păcatelor înaintea preotului, sunt o deschidere a credinciosului spre dialog și comuniune, iar preotul în scaunul mărturisirii, cu fața blândă, senină și smerită, închipeie însăși iubirea de oameni al lui

³² Pr. Ilie D. Brătan, art. cit., p. 304.

³³ Pr. Nicodim Belea, art. cit., p. 215.

³⁴ Arhim. Atanasie Anastasiou, *Spovedania. Îndrumar*, trad. de pr. Șerban Tica, Ed. Sophia, București, 2004, p. 86.

³⁵ Pr. prof. Ene Braniște, art. cit., p. 619.

Dumnezeu față de credincios³⁶. Nu se putea să nu descoperim și aici cum guvernează dragostea lui Dumnezeu, relațiile dintre oameni, cu toate particularitățile, afinitățile și responsabilitățile fiecăruia. „Deschizându-ne sufletul față de părintele nostru duhovnicesc, Îl invităm pe Dumnezeu să intre în viața noastră³⁷. În calitate de preoți duhovnici sau penitenți am simțit noi înșine sau am ascultat mărturii, conform cărora, în locația administrării tainei, am cunoscut profunzimea schimbării, fără a fi rezultatul unui oarecare „experiment” (reușit sau nu). Exprimări de genul al doilea Botez sau renaștere nu fac decât să consfințească noul statut al beneficiarului Tainei, el însuși fiind și totuși altul fiind perceput. *Unde intervine Dumnezeu se schimbă chiar rânduiele ale firii* (Octoih). „Când între preot și penitent se stabilesc relații de dragoste creștinească, în mărturisire se înfăptuiește o autentică naștere duhovnicească, se câștigă certitudinea suirii neîntrerupte spre cele înalte. Spovedania e dezlegare de păcate, dar e și un mijloc de control și măsură de siguranță în viața spirituală a penitentului. Numai în această unitate de iubire este prezent harul iertării și al propășirii spirituale care își are izvorul în Dumnezeu³⁸.”

Două momente cruciale lasă puternic amprenta pe semnificația mântuitoare a prezenței, lucrării și mesajului Mântuitorului Hristos, în centru situându-se darul iertării. Este vorba întâi de evenimentul Vinerii celei mari, concretizat și concluzionat în două etape: a. *Părinte iartă-le lor că nu știu ce fac* (Lc. 23,34) și b. *Astăzi vei fi cu Mine în rai* (Lc. 23,43); apoi de marea responsabilitate împărtășită după înviere: *Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele vor fi iertate...* (In. 20,21-23). „În iertare se petrece ceva existențial. Nu e vorba doar de un act juridic. E scoaterea la lumină a chipului dumnezeiesc. Mai adânc decât păcatul e dumnezeiescul din noi, suportul fapturii noastre... Ultimele și primele cuvinte, de la hotarul dintre cruce și înviere, sunt cuvinte ale iertării, cale a mântuirii. Pentru aceasta a venit Hristos; și cât de mult trebuie să transmită conștiinței creștine taina iertării³⁹. Este de folos să ne reamintim cazul de cutremurătoare autenticitate și veridicitate reprezentat de tâlharul de pe cruce, care printr-o reală și sinceră pocăință, a dobândit iertare și ulterior, prin promptitudinea, compania și desfătarea, specifice prezenței și lucrării Mântuitorului Hristos, a devenit cetățean al raiului. „Spovedania realizează o întâlnire foarte profundă a penitentului cu Hristos în Biserică, fiindcă ea trebuie să aducă penitentului nu numai iertarea păcatelor, ci și actualizarea sau rea-

³⁶ Pr. prof. dr. Ioan Ică, art. cit., p. 425.

³⁷ Jean Chryssavgis, *Arta îndrumării duhovnicești*, trad. de Luminița-Irina Niculescu, Ed. Sophia, București, 2006, p. 98.

³⁸ Pr. conf. Ilie Moldovan, „Preotul duhovnic și darul iertării păcatelor”, *O*, Anul XXXIV, nr. 4, octombrie-decembrie 1982, p. 581.

³⁹ Pr. prof. Constantin Galeriu, „Taina Mărturisirii”, *O*, Anul XXXI, nr. 3-4, iulie-decembrie 1979, p. 487.

prinderea comuniunii lui cu Hristos, știrbită sau ruptă prin păcat. Nu este o simplă lucrare particulară prin mijlocirea preotului, ci un act eclezial destinat comuniunii ecleziale a omului cu Dumnezeu⁴⁰. Înțelegerea corectă și cu maximă consecvență a acestei adevărate binecuvântări cerești, facilitează obținerea rezultatului dorit. Beneficiarul pocăinței devine fiu duhovnicesc și dobândește o nouă percepție a relației Divinitate, preot, penitent. În mintea sa se limpezesc parametri de comprehensiune recomandați de oferta Bisericii, scaunul mărturisirii devenind un mediu ce trebuie în mod urgent, asumat și valorificat. „În actul spovedaniei, penitentul stă în fața lui Dumnezeu. Preotul este numai slujitorul Său, adică executorul vrierii preainalte, care țintește la reșezarea fiecărui suflet omenesc în starea de optimă comuniune cu Hristos⁴¹”.

Rugăciunea cu tentă explicativă din cuprinsul Tainei Pocăinței, *Iată, fiule, Hristos stă nevăzut...*, din nefericire rar auzită și mai rar comentată, poate crea cele mai solide premise ale înțelegerii rolului și rostului fiecărei persoane aflate în procesul de redresare. Revenirea la utilizarea acesteia, (are doar nouă rânduri), poate readuce suflul benefic al unui nou început bun. „Reprezentarea Domnului de către preot în scaunul mărturisirii e mai mult decât un act de natură formală, juridică, e un mijloc de a face văzută o realitate divină nevăzută. Preotul duhovnicesc e un *alter Christus*.⁴² Această formulă în care demnitatea preotului este așezată la cel mai de preț loc posibil, este nuanțată de Sfântul Ioan Gură de Aur, explicând și fixând, spre înțelesul tuturor, acest mare adevăr: „Dumnezeu întărește sus în ceruri cele făcute de preoți jos pe pământ. Stăpânul întărește hotărârea dată de robi⁴³. Mai este nevoie să redefinim mărirea preoției, să găsim noi și noi valențe care s-o lămurească? Au făcut-o Sfinții Părinți, autori de tratate și care au prezentat-o la nivelele de accesibilitate și utilitate. Preotul duhovnic, departe de a fi un solitar, se circumscrie ideii de instituție. Fără a epata, se vorbește de instituția duhovnicului, ca formă de organizare și optimizare a raporturilor om-Dumnezeu, bine-rău, virtute-păcat. „Ridicat de Mântuitorul lumii la demnitatea de colaborator al Său, duhovnicul devine un instrument al unei acțiuni supranaturale, cu condiția să ajungă *la starea bărbatului desăvârșit*, la cunoașterea Fiului lui Dumnezeu (Ef.4,13)⁴⁴. Avem aici noi argumente după care la demnitatea de duhovnic nu se poate ajunge oricum și de către oricine. Cum aminteam, cel ce dovedește vrednicie să întruchipeze această instituție urcă, printr-un act sacramental unic, hirotesia în noua treaptă, la înălțimea exercitării ei. ”Se numește duhovnic acela care

⁴⁰ Pr. prof. dr. Dumitru Radu, art. cit., p. 823.

⁴¹ Pr. Nicodim Belea, art. cit., p. 216.

⁴² Pr. conf. Ilie Moldovan, art. cit., p. 575.

⁴³ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre preoție*, trad. de Pr. prof. Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 2007, p. 84.

⁴⁴ Pr. conf. Ilie Moldovan, art. cit., p. 584.

nu mai trăiește după trup, ci este purtat de Duhul lui Dumnezeu, fiind fiu al lui Dumnezeu și făcându-se asemenea chipului Fiului lui Dumnezeu, zice Sfântul Vasile cel Mare⁴⁵. Șirul de metafore de mai jos generalizează nivelul de înțelegere. Preotul, ridicat la această responsabilitate, se definește minunat prin relația sa cu divinitatea, în favoarea umanității. A celei ce a cunoscut pocăința și o valorifică prin cele așezate de Biserică la îndemână. „Duhovnicul este *urechea Mântuitorului*, aplecată asupra inimii credinciosului; este *ușierul grădinilor raiului*. Cele aduse înaintea lui, sunt aduse înaintea unui medic sufletesc instruit în școala terapeuticii sublime a Mântuitorului”⁴⁶.

Căutând și alte însușiri defnitorii ale celui ce administrează Taina Spovedaniei, aflăm că „preotul duhovnic trebuie să mai fie și lăcaș al Darului lui Dumnezeu, rugător smerit, înțelept ca șarpele și curat ca porumbelul”⁴⁷. Fericitul Augustin explică în mod pertinent aceste două asemănări, dând o consistență aparte acestor comparații: „Ce arme pune Mântuitorul în mâinile Apostolilor Săi atunci când îi trimite ca pe niște oi în mijlocul lupilor? Le recomandă înțelepciunea șerpilor și simplitatea porumbeilor. Priceperea șarpelui constă în principal în aceea că știe să reținerească și să-și apere capul în caz de atac. Simplitatea porumbelului se arată, mai ales, în dragostea lui pentru tovărășie și în pacea ce o manifestă chiar și în certuri”⁴⁸.

În concluzie, trebuie avut permanent în vedere și preocupări, în gânduri și exemplificări, următoare așteptări, cuprinse într-o exprimare programatică: „Dumnezeu vrea să aibă în îndrumătorul duhovnicesc un următor al Fiului Său, un trăitor al Evangheliei sale, un iconom credincios al tainelor Sale, un împlinitor al voinței Sale. Credincioșii vor să aibă în el un om al virtuții, care să le slujească cu dreptate și părintească iubire jertfelnică, cu râvnă de mântuire, ca la rândul lor să-și arate față de el tot respectul și dragostea lor, toată în crederea, ascultarea și slujirea lor de fii adevărați”⁴⁹. Un „testament” pentru fiecare preot responsabil, pentru fiecare părinte duhovnicesc activ și receptiv, pentru omul lui Dumnezeu aflat în Biserică, în lume, acasă. Oriunde!

⁴⁵ Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, la *ibidem*, p. 584.

⁴⁶ Prot. Nicodim Belea, „Funcțiunea soteriologică...”, p. p. 492.

⁴⁷ Pr. Pavel Grosu, „Preoția-lucrare cerească-sfaturi și îndemnuri. Spicuri după izvoare rusești”, *S.T.*, Anul III, nr. 9-10, noiembrie-decembrie 1951, p. 509.

⁴⁸ Fericitul Augustin, *Predici*, trad. de ierom. drd. Arsenie Obreja, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 2010, p. 73.

⁴⁹ Magistrand Ierod. Irineu Crăciunaș, art. cit., p. 640